

1. Олійник Я.Б., Гнатюк О.М. Територіальна ідентичність населення Подільського регіону : монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. 223 с.
2. Сюткін С.І. Географія населення : навч. посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. 128 с.
3. Сюткін С.І. Політична географія : навчальний посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2017. 120 с.

ЕКОЛОГІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ ШОСТКИНСЬКОГО РАЙОНУ

Чайка Д. О., Козелковська А. А., Нешатаєв Б. М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Україна має значний земельно-ресурсний потенціал. Станом на 1 січня 2017 р. земельний фонд України становить 60,3 млн. гектарів, або близько 6% території Європи. Сільськогосподарські угіддя становлять близько 19% загальноєвропейських, у тому числі рілля – близько 27%. Показник площі сільськогосподарських угідь у розрахунку на одну особу є найвищим серед європейських країн і становить 0,9 гектара, у тому числі 0,7 гектара ріллі (середній показник європейських країн – 0,44 і 0,25 гектара відповідно). У цілому площа сільськогосподарських земель становить 42,7 млн. гектарів, або 70% площі усієї території країни, а площа ріллі – 32,5 млн. гектарів, або 78,4% усіх сільськогосподарських угідь [8]. Але земельний фонд території України зазнає надмірного антропогенного впливу, який виражається в перевищенні допустимих показників його сільськогосподарської освоєності та незбалансованості структури земельних угідь. Серед земель найбільшу територію займають землі сільськогосподарського призначення. Порушення екологічно-допустимих співвідношень площ ріллі, природних кормових і лісових угідь негативно відбивається на стійкості агроландшафтів [1].

Надмірна розораність угідь та майже цілковите припинення виконання комплексу робіт із захисту ґрунтів призводять до розвитку ерозійних і деградаційно-руйнівних процесів [6]. Порушено оптимальне, екологічно обґрунтоване співвідношення земельних угідь (природних та антропогенних), що негативно впливає на довкілля в цілому [4, 5]. Таке використання земельних ресурсів не відповідає вимогам раціонального природокористування і може мати катастрофічні наслідки для продовольчої безпеки країни [7].

Виходячи з вищеназваного, питання екологічної стабільності земельних ресурсів, вивчення їх сучасної екологічності, збалансованого функціонування, набуває актуальності на усіх рівнях, у т.ч. і на локальному (на рівні адміністративно-територіальних одиниць). Це і зумовило мету даної статті, яка

полягає у вивченні сучасного стану екологічної стабільності земельних угідь Шосткинського району.

Шосткинський район знаходиться на півночі Сумської області та природно-кліматичними умовами відноситься до Українського Полісся [10]. Ці умови є сприятливими для розвитку сільськогосподарського виробництва [2, 3].

Станом на 01.01.2018 р. земельний фонд Шосткинського району 125,5 тис. га. У структурі земельних угідь Шосткинського району 37,3% припадає на лісові площі, 32,4% – рілля, 10,2% – сіножаті (рис. 1).

Рис. 1. Структура земельних угідь Шосткинського району (%)

Екологічний стан територій за рекомендаціями ДП «Головний науково-дослідний та проектний Інститут землеустрою» [4] можна оцінювати за коефіцієнтом екологічної стабільності (K_{ec}). Щоб обчислити коефіцієнт екологічної стабільності та дізнатися рівень інтенсивності використання землі будь-якого району, потрібно використовувати коефіцієнти [4], згідно яких стабільність окремих угідь становить: забудована територія і дороги – 0,00; рілля – 0,14; сіножаті – 0,62; пасовища – 0,68; лісосмуги та ліси природного походження – 1,38; фруктові сади, чагарники – 0,43; города – 0,50; ставки і болота природного походження – 0,79; города – 0,50.

При різному складі земельних угідь, коефіцієнт екологічної стабільності території землекористування (K_{ec}) розраховується за формулою:

$$K_{ec} = \frac{\sum K_i \cdot P_i}{\sum P_i} K_p$$
, де P_i – площа угіддя i -го виду; K_i – коефіцієнт екологічної стабільності угіддя i -го виду; K_p – коефіцієнт морфологічної стабільності рельєфу (1,0 – для стабільних територій і 0,7 – нестабільних). Для розрахунків по Шосткинському району прийнято, що $K_p = 1,0$.

Якщо одержане значення K_{ec} менше 0,33, то землекористування є екологічно нестабільним, якщо воно змінюється від 0,34 до 0,50, то належить до стабільно нестійкої, а якщо перебуває в межах від 0,51 до 0,66, то переходить у межі середньої стабільності, а якщо перевищує 0,67, то територія землекористування є екологічно стабільною.

У результаті дослідження було встановлено, що не зважаючи на високий рівень сільськогосподарського освоєння та розораності території K_{ec} Шосткинський район має коефіцієнт екологічної стабільності 0,76 (екологічно стабільне землекористування). За цим показником район посідає одне з двох перших місць серед адміністративних одиниць Сумської області (табл. 1).

Таблиця 1

Структура земельних угідь Сумської області та розрахунок K_{ec}

Райони	Загальна земельна площа, тис. га	рілля	сіножаті	пасовища	багаторічні насадження у т.ч. сади і чагарники	лісові площі	води і болота	інші угіддя (города)	K_{ec}
Білопільський	114,3	96,0	6,7	2,3	2,1	6,2	5,3	3,2	0,28
Буринський	110,4	72,8	5,8	4,7	1,1	4,1	5,4	2,2	0,46
Великописарівський	83,1	50,7	5,0	2,1	0,4	7,2	4,2	1,8	0,36
Глухівський	174,4	87,9	11,2	6	1,8	36,8	7,4	3,1	0,53
Конотопський	166,7	93,4	18	9,4	1,8	22,3	8,6	3,4	0,45
Краснопільський	135,1	56,7	8,3	2,8	0,7	34,6	4,6	2,5	0,61
Кролевецький	128,4	41,7	10,8	4,3	1,2	40,7	3,1	2,1	0,72
Лебединський	170,9	78,2	17,8	10	1,7	34,0	5,6	4,2	0,54
Липоводолинський	88,2	55,3	11,4	4,1	0,8	6,2	2,1	2,0	0,35
Недригайлівський	103,6	62,4	6,1	0,4	0,4	13,4	1,9	1,8	0,39
Охтирський	131,7	66,1	6,2	1,6	1,1	27,4	6,9	3,4	0,52
Путівльський	110,3	46,7	13,0	5,7	1,2	20,5	5,8	2,0	0,55
Роменський	188,8	112	14,2	7,1	1,3	21,8	8,3	4,2	0,40
Середино-Будський	112,3	30,6	13,3	8,6	0,5	36,2	3,9	1,5	0,76
Сумський	200,1	97,2	12	8,5	4,3	36,0	7,6	3,4	0,50
Тростянецький	104,8	45,8	5,4	5,6	0,6	31,7	3,8	2,3	0,64
Шосткинський	125,5	32,4	10,2	4,0	2,6	37,3	6,1	2,0	0,76
Ямпільський	194,3	31,7	7,1	2,5	1,0	32,3	3,1	1,5	0,74
Всього по області	2383,2	1157,2	182,5	89,7	224,5	456,5	93,7	46,9	0,51

Висновки. Земельний фонд Шосткинського району характеризується високим рівнем сільськогосподарського освоєння території, при цьому їх стан оцінюється як екологічно стабільний. Це є результатом зменшення рівня антропогенного навантаження на земельні ресурси, що сталися останніми десятиліттями та впровадження в районі певних землеохоронних заходів.

Список використаних джерел:

1. Капінос Н. О. Окремі аспекти землевпорядного проектування збалансованого розвитку сільськогосподарського землекористування в межах територій територіальних громад, 2016. 158 с.
2. Корнус А. О. Атлас сільського господарства Сумської області [Електронний ресурс] : географічний атлас. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 1 ел. опт. диск (CD-ROM). – ISBN 978-966-698-278-3.
3. Корнус А. О. Сільське господарство Сумської області (економіко-географічне дослідження) : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 100 с.
4. Корнус А. О. Структура рослинництва Сумської області та її відповідність фізико-географічним умовам регіону / А. О. Корнус, О. Г. Корнус // Мат-ли VII міжнародної наук.-

практ. конф. «Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення» (м. Херсон, 5-6 жовтня 2017 р.). Херсон : ХДУ, 2017. – С. 108–111.

5. Корнус А. О. Структура рослинництва та її відповідність природним передумовам як чинник сталого розвитку агровиробництва (на прикладі Сумської області) / Фінансово-облікове забезпечення сталого розвитку аграрного сектора України : колективна монографія / за заг. ред. Л. І. Катан та Н. І. Демчук. – Дніпро : Пороги, 2017. – Розділ 2, глава 2.4. – С. 163–173.

6. Корнус А. О. Сучасна геоморфодинаміка зандрових і моренно-зандрових рівнин Шосткинського Полісся // *Вісник Харків ун-ту*. 2001. №521. С. 158-160.

7. Кузін Н., Бойченко Р. Особливості використання земельно-територіального ресурсу Сумської області // www.irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > Vlnau_econ

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413.

9. Третяк А. М. Методичні рекомендації оцінки екологічної стабільності агроландшафтів та сільськогосподарського землекористування / А. М. Третяк, Р. А. Третяк, М. І. Шквар. К.: Інститут землеустрою УААН, 2001. 15 с.

10. Нешатаев Б.Н. Региональные природно-территориальные комплексы Сумского Приднепровья / Б.Н. Нешатаев, А.А. Корнус., В.П. Шульга // Наукові записки СумДПУ ім. А.С. Макаренка. Екологія і раціональне природокористування. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2005. С. 10-31.

11. Нешатаев Б. Н. Физико-географическое районирование Сумской области. Сумы, 1987. Деп. в УкрНИИТИ. №777. 52 с.

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ

Перехожук С. В., Корнус О. Г.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Поширення інфекційних хвороб на території України є загальнодержавною проблемою, яка негативно впливає на демографічні показники, а саме є однією з причин смертності населення або ж інвалідності. Захворюваність на інфекційні хвороби є індикатором соціально-економічних проблем суспільства. Ці хвороби займають чільне місце серед причин передчасної смерті та у структурі тимчасової непрацездатності. За даними ВООЗ, смертність населення унаслідок інфекційних хвороб займає 2-ге місце у світі. Щорічно в Україні від цього виду нозологій гине до 20 тис. хворих [4]. У Сумській області, за даними медичної статистики [1], інфекційні хвороби займають перше місце серед причин тимчасової непрацездатності.

Метою статті є встановлення територіальних відмінностей захворюваності населення Сумської області на інфекційні хвороби та обґрунтування пріоритетних напрямів зниження рівня їх захворюваності.